

05A 3734

SNELSCHRIFT.

VERVOLG OP

NIEUW KORTSCHRIFT,

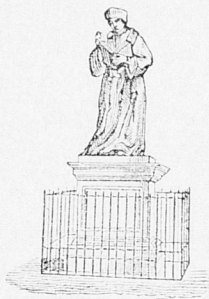
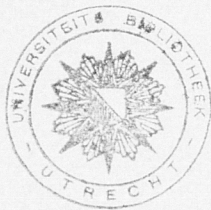
NAAR DE BESTE STELSELS VOOR NEDERLAND BEWERKT

DOOR

P. R. GOUDSCHAAL

EN

E. WILHELM BUSSMANN.

LEEWARDEN

HUGO SURINGAR.

1887.

HT

Bij HUGO SURINGAR te Leeuwarden en verder bij alle boekhandelaren :

P. R. GOUDSCHAAL en **E. W. BUSSMANN**, Nieuw kortschrift, naar de beste stelsels voor Nederland bewerkt f 1.25

Lees- en schrijfoefeningen bij bovenstaand „.60

UILKENS, De volmaaktheden van den Schepper in zijne schepselen beschouwd. Nieuwste uitgave, bewerkt door Prof. F. KAISER, Dr. E. M. BEIMA, Prof. C. J. MATTHES, Prof. J. v. D. HOEVEN, Prof. H. C. v. HALL en Prof. F. A. W. MIQUEL. 5 deelen met platen. Ingehaaid f 16.50; gebonden in 5 linnen banden f 21.—

Hieruit afzonderlijk :

KAISER, Beschouwingen van den sterrenhemel. — **BEIMA**, Natuurk. beschrijving van onzen aardbol . . f 7.50

MATTHES, Over de eigenschappen en de bestanddeelen der lucht en de verschijnselen in onzen dampkring 6.90

VAN DER HOEVEN, Natuurlijke geschiedenis van het dierenrijk. Met 12 platen en ongeveer 300 houtsneden f 8.85

VAN HALL, Natuurlijke geschiedenis van het plantenrijk. Met 46 houtsneefiguren f 5.75

MIQUEL, Beschouwingen over de delfstoffen en de geschiedenis der aarde. Met 18 platen en vele houtsneefiguren f 8.50

Prof. W. F. R. SURINGAR, De kruidkunde in hare betrekking tot de maatschappij en de hoogeschool. f 0.50

H. MASIUS, Natuurstudien. Schetsen uit de planten- en dierenwereld; bewerkt door A. WINKLER PRINS. Met vier platen naar GEORGY. In linnen band f 5.80. In geïllustreerd omslag f 4.80

U.B. UTRECHT
ASA
3734

SNELSCRIJF I.

VERVOLG OP

NIEUW KORTSCHRIFT,

NAAR DE BESTE STELSELS VOOR NEDERLAND BEWERKT

DOOR

P. R. GOUDSCHAAL

EN

E. WILHELM BUSSMANN.

LEEWARDEN

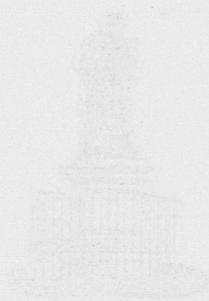
HUGO SURINGAR.

1887.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0622 6645

Leeuwarden. — Coöperatieve Handelsdrukkerij.

VOORBERICHT.

De gunstige ontvangst, die aan „Nieuw Kortschrift” ten deel viel, heeft verre de verwachting overtroffen en vol vertrouwen in de toekomst der nieuwe nederlandsche stenographie, bieden wij thans het vervolg op die handleiding aan.

Met dit boekje heeft men het middel in de hand om sneller, veel sneller te leeren schrijven dan met het gewone kortschrift mogelijk is. In zoo-verre mag het worden beschouwd als een antwoord op de ongeduldige vragen van hen, die zich door middel van het kortschrift willen bekwamen voor den werkring van verslaggever van beroep.

Wie overigens inlichting mocht verlangen, wende zich tot het vroeger vermelde adres.

LEEWARDEN.
ALTENBRUCH.

P. R. GOUDSCHAAL.
E. W. BUSSMANN.

Het snelschrift ontstaat uit het kortschrift door:

- I. Vereenvoudiging van de spelling.
- II. Weglating van woorddeelen bij de veranderlijke woorden.
- III. Nieuwe schriftteekens en merken.
- IV. Samenstelling van verkortingen.

Door ruimere toepassing van deze beginselen in verband met de leer der zinverkorting wordt het snelschrift verheven tot de hoogste macht der stenographie en ontstaat, wat wij zullen noemen het ijschrift. Dit echter maakt een onderwerp uit van latere beschouwing.

I. Vereenvoudiging van de spelling.

§ 1. In snelschrift is elke spelling geoorloofd, die groote schrijfsnelheid aan vlotte leesbaarheid paart. Bij de beoordeeling van de leesbaarheid van een woordteeken mag en moet rekening worden gehouden met het verband van den volzin waarin het woord voorkomt.

§ 2. Men schrijft in 't algemeen van een woord slechts datgene wat werkelijk gehoord wordt en zooals het gehoord wordt. Toonlooze en voor de uitspraak overtollige letters worden dus weggelaten.

De uitzonderingen op dezen regel — en dit geldt voor alle volgende regels — wijst de praktijk van zelf aan.

Afgescheiden van de andere verkortingsmiddelen, schrijve men alzoo :

enkele = *enkl*; *eenige* = *eeng*; *notulen* = *nótlén*; *mogelijk* = *móglijk*; *gerechtigheid* = *grechtigheid*; *teleurstelling* = *tleurstelling*; *vleesch* = *vlees*; *breedte* = *breete*; enz.

§ 3. Vreemde letters en lettergroepen worden zoo mogelijk en voor zoover dienstig door andere daarmee overeenkomstige vervangen.

Men schrijve bijv. *melancholie*, *rheumatisch*, *thaler*, *tableau*, *troubadour*, *whiskey* en *phlegma* als *melankolie*, *reumatisch*, *taler*, *tablo*, *troebadoer*, *wiski* en *flegma*. Onderscheidingen als *doctor* en *dokter*,

locaal en *lokaal*, *practijk* en *praktijk* e. m. d. kent het snelschrift niet.

§ 4. De vervanging van dubbele klinkers, zoo-
wel als medeklinkers door enkele, wordt regel.
Waar men in snelschrift een klinker ontmoet, hetzij
met het eigen teeken geschreven, hetzij zinnebeeldig
uitgedrukt, moet dan ook in de eerste plaats aan
een dubbelen medeklinker of althans aan een langen
klank worden gedacht.

§ 5. De vluchtigheid van de teekens voor *aan*,
een, *aas* en *ees* doet daarvan een ruim gebruik
maken, niet alleen door veelvuldige toepassing van
de samentrekking, maar ook, soms met belangrijke
wijziging van de spelling, door het weglaten of
veranderen van letters.

Zoo schrijft men *paden*, *daden* en den uitgang
heden als *paan*, *daan* en *heen*; *reeds*, *steeds*, *ver-*
geefs, *eerst* en *laatst* als *rees*, *stees*, *vergees*, *eest*
en *laast*; *lezing* als *leesing*.

Hetzelfde geldt voor de teekens voor *ein*, *eun*,
oun, *uin*, *eis*, *eus*, *ous* en *uis*. De uitgangen *ijs*,
eisch, *ijsch*, *eids*, *ijds*, *eidsch* en *ijdsch* kunnen bijv.
allen worden uitgedrukt door het teeken voor *eis*;
voor *wijze* en *keuze* schrijft men *wijs* en *keus*; voor
bouwen en *trouwen*, *boun* en *trous*.

Met het oog op de later te vermelden verkortingsmiddelen bij de veranderlijke woorden wordt deze verkortingswijze inzonderheid tot het vormen van merken toegepast.

§ 6. Waar twee of meer medeklinkers op elkaar volgen, die niet door een enkel schriftteeken kunnen worden uitgedrukt, late men zoo mogelijk die letters weg, welke door haar vorm daartoe het eerst in de termen vallen. Men schrijve bijv. *herfstvreugde*, *sleepboot*, *slijpsteen*, *schaafbank*, *doodziek*, *loodzwaar* als *herstvreug*, *sleeboot*, *slysteen*, *schaabank*, *dooziek* en *loozwaar*.

§ 7. Het onderscheid tusschen *ei* en *ij*, *ou* en *au* vervalt; men schrijft steeds *ei* en *ou*, en het verband van den zin moet dan uitmaken, wat daarmee bedoeld wordt.

§ 8. Verbindingsletters en -klanken worden weggelaten. Men schrijft dus: *boek...kast*, *woord...boek*, *dorp.kerk*, *flesch.bakje*, *mijn...wege*, *nau.keurig*, enz.

§ 9. De letters *f* en *p* kunnen in het midden der woorden meestal en als sluitletters altijd vervangen worden door *v* en *b*.

§ 10. Door het streven naar vereenvoudiging van de spelling zal als vanzelf de schrijfwijze voor sommige merken worden vereenvoudigd, terwijl nieuwe verkortingen ontstaan. Zoo zal men het voorvoegsel *voor* veelal schrijven als *ver*; de achtervoegsels *waart* of *waarts* en *haftig* aanduiden door de teekens voor *waar* en *av*; de uitgangen *ij*, *nij*, *lei*, *teit* en *heid* allen door het teeken voor *ei*, zoo noodig meer of minder verlengd.

II. Weglating van woorddeelen bij de veranderlijke woorden.

§ 11. Alle buigingsuitgangen, voorzoover zij uit de verbuiging of vervoeging kunnen worden afgeleid, zoomede de meervoudsvormen na telwoorden kunnen worden weggelaten. Bijv. *Zijn die vrucht rijp? Er zit 20 kind in elk der beide klas.*

§ 12. Het voorvoegsel *ge* bij verleden deelwoorden kan meestal wegvallen. Evenals in sommige Nederlandsche dialecten schrijft men dus: *ik heb hem zien; hij heeft onwaarheid spoken.*

§ 13. Eenvoudige woorden — woorden namelijk die niet uit twee of meer woorden of met voor- en achtervoegsels zijn samengesteld — kunnen worden verkort door in het teeken voor de beginletter den hoofdklank van het woord uit te drukken. Men schrijft daartoe dat teeken op de plaats die het tot aanduiding van dien klank in een woord zou innemen — *boven*, *op* of *onder* de lijn — en brengt bovendien bij *a*, *ou* en *ui* de verdikking aan, bij *o* en *oe* de ronding, bij *ee*, *ei* en *eu* de rechte, of bovenwaartsche streep. Ter onderscheiding van enkele merken wordt het teeken, dat op die wijze een woord voorstelt, zoo noodig van een ophaal- of eindstreepje voorzien.

De verkorting op de beginletter wordt bij voorkeur toegepast op woorden met een langen hoofd-

klank en een samengesteld letterteeken voor de beginletters; in 't algemeen bij gemakkelijk op die wijze herkenbare woorden.

Woorden met een korte *e* als hoofdklank worden zelden op de beginletters verkort; daarentegen zijn vele woorden in het verband van den zin kenbaar genoeg uit de beginletters alleen en is de aanduiding van den hoofdklank onnoodig.

Voorbeelden :

spraak <i>l</i>	spreken <i>l</i>	stout <i>l</i>
struif <i>e</i>	schoon <i>z</i>	bloem <i>l</i>
blijven <i>l</i>	wreed <i>z</i>	schreien <i>z</i>
schrijven <i>z</i>	kleur <i>z</i>	klein <i>z</i>
brieschen <i>l</i>	brief <i>l</i>	trouw <i>z</i>

§ 14. Woorden met één voorvoegsel worden verkort door het voorvoegsel te hechten aan het op de beginletter verkorte hoofddeel van het woord.

Voorbeelden :

beschaafd <i>z</i>	verkouden <i>z</i>	betreurd <i>z</i>
opstuiven <i>l</i>	uitstoomen <i>l</i>	overschoen <i>z</i>
afscheeren <i>z</i>	doorbijten <i>l</i>	geleiden <i>z</i>

§ 15. Is een woord met twee of meer voorvoegsels samengesteld, dan worden alleen die voorvoegsels geschreven. Zijn deze daartoe, in het verband van den zin, te weinig kenmerkend, dan

wordt bovendien de verkorting op de beginletter van het hoofddeel toegepast.

Voorbeelden:

onuitgegeven	<i>u</i>	onuitgewerkt	<i>u</i>
onbescheiden	<i>y</i>	onbeschaafd	<i>y</i>
onbeschoft	<i>y</i>	onovertroffen	<i>u</i>
onmeedoogend	<i>u</i>	achteruitslaan	<i>u</i>
vooruitloopen	<i>u</i>	overbeleefd	<i>u</i>
verontwaardigd	<i>u</i>	verontreinigd	<i>u</i>

§ 16. Bestaat de samenstelling uit twee zelfstandige woorden, waarvan — zooals meestal het geval is — het eerste dient tot nadere bepaling van het tweede, dan wordt het eerste als een voorvoegsel behandeld — voor zoover noodig voluit geschreven en met of zonder hoogplaatsing — en overigens het woord geschreven als bij § 14. Daarbij zal het dikwijls doelmatig zijn, de beide deelen te scheiden: het eerste deel op de schrijflijn, het laatste hoog of laag, naar gelang de hoofdklank van dit deel zulks eischt. Bij enkele woorden evenwel kunnen beide deelen of wel, kan slechts het eerste deel met voordeel op de beginletter worden verkort; dit geschiedt dan natuurlijk met inachtneming van de plaats ten opzichte van de schrijflijn, die aan elk deel toekomt.

Voorbeelden:

strijdvraag *u* hoogmoed *u* hoofdzaak *u*

schrijftafel *gh* strijdleus *el* houtteelt *gh*
 tuinmuur *ro* rozenstruik *el* zoutzieder *j'*

§ 17. Woorden alleen met een achtervoegsel samengesteld, worden op de beginletter verkort en daarna — hetzij door aanhechting, hetzij afzonderlijk — van het achtervoegsel voorzien.

Voorbeelden:

breekbaar *bo* blijdschap *el* spraakzaam *el*
 blauwachtig *el* heidendom *el*
 deugdelijk *el* schoonheid *j*

§ 18. Woorden met voor- en achtervoegsels kunnen worden verkort door alleen die deelen te schrijven.

Voorbeelden:

onbetwistbare waarheid *ro* onoverkomelijk
 bezwaar *ro* pauselijke onfeilbaarheid *ro*

§ 19. Sommige uitgangen kunnen in het verband van den zin worden weggelaten, anderen daarentegen het geheele woord vervangen.

Voorbeelden:

ofschoon zeer rijk, leeft die man *zui*—. Deze zakken zijn versleten en niet meer —*baar*. Die knaap is *vlij*—. Hij schrijft zeer *ondui*—; zijn schrift is bijna niet —*baar*. Alle menschen zijn *sterf*— of Alle menschen zijn —*lijk*.

§ 20. Het verkorten van veellettergrepige samengestelde woorden met voor- en achtervoegsels geschiedt naar de vorenstaande beginselen. Vooral bij die woorden zijn doelmatige woordteekens noodig; de beoefening daarvan wordt daarom bijzonder aanbevolen.

III. Nieuwe schriftteekens en merken.

§ 21. Sommige letterverbindingen komen alleen in snelschrift voor, tengevolge van het wegvallen van letters; anderen daarentegen missen voor snelschrift de vereischte schrijfsnelheid. Om hierin te voorzien, zijn nieuwe teekens aangenomen, die naast die van het kortschrift dikwijls met voordeel zullen kunnen worden gebruikt.

§ 22. Tot de eerstbedoelde letterverbindingen behooren o. a. de navolgende: *d-ch* *d-g*
d-z *t-ch* *t-g* *st-g* *st-t*
str-t *st-tg* *w-t* *w-tsch*
w-sch *wt-tg* en *z-v* ; welke allen door eenvoudige samensmelting ontstaan uit de oorspronkelijke teekens. Alleen heeft bij de verbindingen met *g* en *ch* eene kleine afwijking plaats.

Voorbeelden :

doch	levendig	deze	toch
tegen	lastig	staat	straat
wet	wettisch	ouderwetsch	
wasch	wettig	zooveel	

§ 23. Voor de verbindingen *sd*, *sf*, *sj*, *sk*, *sm* en *sn*, die ook in het kortschrift voorkomen, kan, even als bij de verbindingen *st* en *sp*, van den lusvorm gebruik gemaakt worden: *sd*, *sf*, *sj*, *sk*, *sm* en *sn*. Om verwarring met gelijksoortige teekens te voorkomen, heeft het teeken voor *sd*, zooals men ziet, een afwijkenden vorm en moet overigens de lusvorm op kennelijke wijze worden uitgedrukt.

Voorbeelden:

des daags	's jaars	sfeer
deskundig	's maands	snaak

§ 24. De merken van het kortschrift blijven als zoodanig bestaan, doch kunnen, behalve door toepassing van § 10 naar hunne beteekenis, ook naar den vorm worden vereenvoudigd.

Door toepassing van § 19 worden de teekens voor de verschillende vormen der hulpwerkwoorden zoo mogelijk tot den eenvoudigsten vorm teruggebracht: *hebben*, *hebt*, *worden*, *wordt*, *zouden*, *zoudt*; en, met gebruikmaking van de

verkorting op de beginletter, *konden*, *kondet* ⁷.
 Door volgens de snelle uitspraak te schrijven, veranderen de teekens voor *ander* en *als* in ~ en ~ of bij verbindingen in ~ en ~ bijv.: *anderdeels* ~, *alsmede* ~; voor *hier* en *daar* schrijft men, als de zin het toelaat, in verbindingen het teeken voor *er*, zoo noodig met den *a*-klank versterkt:

hierdoor ~ *hiermede* ~ *daarvoor* ~
daartusschen ~; voor *wie* het hooggeplaatste *w*-teeken ~; voor de voorvoegsels *afge*-, *aange*- eenvoudig *ag* ~ en *ang* ~ of, zooals veelal zal kunnen geschieden, alleen *aan*. Eindelijk kan, zoo als we reeds zagen, tot het vormen van nieuwe merken gebruik worden gemaakt van de nieuwe schriftteekens, vermeld in § 22 en § 23: toch ~ tegen / daartegen ~ daarentegen ~ desnoods ~ somtijds ~

Omtrent de nieuwe merken (zie Woordenlijst A) zij overigens opgemerkt, dat het getal gemakkelijk kon zijn uitgebreid; met voordacht echter zijn ook nu weer de vroeger gestelde perken in acht genomen.

§ 25. Aangezien in snelschrift de gewone leestekens vervallen, zou de enkele punt als schriftteeken kunnen dienen: de punt op de lijn voor het

woordje *de* . ; de verdikte punt op de lijn voor *dat* . ; de punt boven de lijn voor *dit* ' ; de verdikte punt boven de lijn voor *zal* ° . Naar hetzelfde beginsel zal ook voor *hier* en *daar* het *r*-teeken, gewoon en verdikt, kunnen worden gebezigd ° ° ; voor *dit* het verhoogde steil geplaatste *t*-teeken / ; voor *dat* het verdikte *t*-teeken / . Hoewel voor eigen gebruik al deze teekens mogen worden gebezigd, hebben wij gemeend, in het stelsel alleen de vier laatstgemelden te mogen toelaten. Overigens komt de vermelding te gemoet aan het vermeende bezwaar van hen, die juist voor die dikwijls voorkomende kleine woorden een meer vluchtig teeken hadden gewenscht.

IV. Samenstelling van verkortingen.

§ 26. Binnen zekere grenzen neemt de leesbaarheid, zoowel als de schrijfsnelheid toe in gelijke mate als het snelschrift in beknoptheid wint. De geoefende snelschrijver brengt daarom niet alleen de enkele woorden terug tot gemakkelijk herkenbare woordteekens van den eenvoudigsten vorm, maar

vereenigt zelfs geheele woordgroepen tot een enkel beeld. Daartoe dienen o. a. de volgende regels.

§ 27. De persoonlijke voornaamwoorden kunnen aan het werkwoord of hulpwerkwoord worden verbonden.

Voorbeelden:

Zijtgij over hem tevreden *no 26*

Gijweet wat zijwillen *27. 28*

Ikheb het niet geweten *21/22*

§ 28. De hulpwerkwoorden — als zoodanig gelden hier die werkwoorden, welke in Kortschrift boven de lijn staan — kunnen onderling worden verbonden of, bij wijze van voor- of achtervoegsel, aan het werkwoord worden gehecht.

Voorbeelden:

Hijheeft reeds vroeg willenkomen *29 30*

Wijhadden het geluk kunnenhebben *21/22*

§ 29. Woorden, die in het verband van den zin onafscheidelijk bij elkander behooren, worden zoo mogelijk aaneen geschreven.

Voorbeeld:

Opdiewijze zoudenzijzichzelven hetmeest geschaadhebben *27 28 29*

§ 30. Woorden, waarvoor vaste verkortingen bestaan en die dikwijls naast elkander voorkomen,

zoomede die uitdrukkingen, welke, ofschoon geheel of ten deele uit veranderlijke woorden samengesteld, als 't ware een enkel woord vormen, kunnen door een enkel samengesteld woordteeken worden voorgesteld. Bij wijze van voorbeeld zijn hierachter eenige dergelijke woordteekens aangegeven.

Alvorens nu tot de eigenlijk gezegde oefeningen over te gaan, is het noodig kennis te nemen van de volgende tabellen:

- A. Vaste verkortingen;
- B. Voorbeelden van vrije verkorting;
- C. Samengestelde woordteekens.

De eersten sluiten geheel aan bij de merken van het kortschrift en betreffen bijna uitsluitend onveranderlijke woorden. Eene nauwlettende beschouwing van elk teeken is genoeg om later zich vaardig daarvan te kunnen bedienen.

De voorbeelden van vrije verkorting behooren eigenlijk in het verband van een volzin te worden gedacht; deze woordteekens toch worden gewijzigd, naar gelang dat verband eene meer omslachtige schrijfwijze eischt of wel, verdere verkorting toelaat. Zooals de vorm thans is, kunnen ze dienen als een zeer leerzame toepassing van de vorenstaande regels.

De samengestelde woordteekens eindelijk moeten slechts worden beschouwd als eene voorloopige aanwijzing, hoe ze ontstaan. Dit is noodig te weten, opdat men zich wachte voor het eigendunkelijk kiezen van merken of het lichtvaardig toepassen van de vrije verkorting.

A. Vaste verkortingen.

Aaneen	~	alvorens	ℓ
aanstonds	γ	alzoo	γ
achteraan	ℓ	alleen	~
achtereen	ℓ	allerlei	✓
achtereenvolgens	ℓ	allereerst	γ
achteraf	ℓ	allerlaatst	γ
achterna	ℓ	allermeeft	ℓ
achterin	ℓ	allerminst	ℓ
achteruit	ℓ	alleszins	✓
achterop	ℓ	als	~
achterover	ℓ	alsdan	ℓ
achterom	ℓ	alsmede	ℓ
achterwege	ℓ	alsnog	γ
achterwaarts	ℓ	alsnu	ℓ
aanbe-, aange-	~	alsof	ℓ
aange-	~	alsook	γ
afbe-, afge-	~	ander	~
afge-	γ	anders	~
aldaar	γ	anderdeels	~
alwaar	γ	anderszins	✓
alhier	γ	Beneden	ℓ
aldus	γ	benevens	ℓ

betreffende	z	dienvolgens	c
bovendien	1	dientengevolge	z
buitendien	"	dienovereenkomstig	~
bijeen	~	dikwijls	p
bijaldien	x	datzelfde	x
bijna	e	ditzelfde	x
Daaraan, er aan	an	diezelfde, dezelfde	f
daarachter, er achter	7	doch	5
daarbij, er bij	z	Eens	—
daarboven, er boven	z	eensdeels	~
daarenboven	e	eensklaps	z
daartegen, er tegen	7	eenmaal	z
daarentegen	7	eenerlei	~
daarmede, er mede	z	eenigszins	~
daartusschen enz.	g	eenerzijds	~
dadelijk	z	eertijds	z
deels	e	eigenlijk	p
derwaarts	7	evenmin	vi
desgelijks	z	evenveel	c
desnoods	d	eveneens	~
destemeer	g	evenzoo	7
dewijl	p	Gansch	z
degene, dengene	p	geen	z
diegene	5	geenszins	z
dergene	7	Hadt, hadden	e
desgenen	7	hebt, hebben	l

hieraan	an	minstens	mp
hierin	in	Na	v
hierop	e	nabij	v
hierover	o	namelijk	~
hieronder	oel	nagenoeg	z
hieruit	y	naderhand	~
hierbinnen	gr	nauwelijks	~
hierbuiten	u	neder-	~
hiertoe, enz.	e	neen	~
hoewel	y	nevens	~
hoeveel	t	nergens	z
hoezoo	y	niettegenstaande	y
hoedat	y	niettemin	~
hun	~	nogmaals	z
hunner	o	nu	~
Iedereen	~	Onlangs	~
inderdaad	te	ondertusschen	y
indien	u	ons, onze	y
integendeel	y	overall	~
intusschen	y	opdat	y
Jegens	h	Sedert	o
Kondet, konden	~	slechts	~
langzamerhand	z	sommige	z
Meerendeels	z	somtijds, soms	z
meermalen	z	sinds	~
minder	z	Tegen	/

Spraak kunsten , ingerigt tot zelfoefening.

- Nieuwe Italiaansche Spraakkunst, door J. Vriend. Benevens eene verzameling van de meest gebruikelijke woorden en spreekwijzen. 2e uitgave. f 2,—
- Nieuwe Spaansche Spraakkunst, door J. Vriend. Benevens eene verzameling van de meest gebruikelijke woorden en spreekwijzen, met opstellen, lees- en vertaal oefeningen. 2e uitgave. f 2,80
- Nieuwe Zweedsche Spraakkunst, door J. Vriend. Benevens eene bloemlezing uit de Zweedsche letterkunde, alsmede opstellen, lees- en vertaal oefeningen en een beknopt woordenboek der Zweedsche taal. 2e uitgave. f 2,80
- Nieuwe Deensche Spraakkunst, door J. Vriend. Met eenige opstellen en de meest gebruikelijke woorden en spreekwijzen. 2e uitgave. f 0,75
-

Uitgaven van Hugo Suringar te Leeuwarden, alom te bekomen.

telkens	L	voortaan	L
tevens	L	voortdurend	L
terloops	L	Waar-, waart-, waarts	L
terwijl	L	waarheen	L
terstond	L	waartoe	L
toch	L	waarna	L
totdat	L	waarnaar, enz.	L
trouwens	L	wanneer	L
Uiteen	L	wat	L
Vandaar	L	wegens	L
vanhier	L	weldra	L
vanwaar	L	weshalve	L
voorwaar, voorwaarts	L	wezen	L
veelszins	L	wie, wien	L
veeltijds	L	wier	L
veelvuldig	L	wiens	L
velerlei	L	wordt, worden	L
verder	L	Zooals	L
vergelijkenderwijs	L	zoodat	L
volgens	L	zoolang	L
vooraan	L	zooveel	L
vooraf	L	zoowel	L
vooruit, enz.	L	zult, zullen	L
vooral	L	zoudt, zouden	L
vooreerst	L	zulke, zulks	L

B. Voorbeelden van vrije verkorting.

Aanstootelijk	2	draagbaar (z. n.)	66
administratie	4	draagbaar (h. n.)	68
administrateur	4	duurzaamheid	32
afzetbaarheid	10	dubbel	4
antwoord	7	Eigenaardig	10
April	6	eigendom	2
artikel	6	eisch, ijs	—
Augustus	1	ernstig	9
autoriteit	2	Europa	6
acces, accept, enz.	2	Europeaan	6
Briefkaart	4	Europeesch	6
bewaarheid	2	Financiën	6
bijzonderheid	4	Geleide, glijden	2
burgemeester	2	gelijkheid	2
burgerlijk	2	geleidelijk	2
Correspondent	10	gelijkelijk	2
conservatie	2	gelijktijdig	2
conversatie	2	gelijkkluidend	2
Christen	2	geloofwaardig	2
centimeter	2	God	2
Deugdelijk	2	goed	2
December	6	godheid	2

goedaardig 2
 goddelijk 2
 goedig 2
 goddeloos 2
 gewoonte 2
 gewoonlijk 2
 groot 2
 groet 2
 grootendeels 2
 grond 2
 grondwet 2
 grondwettig 2
 Haast 1
 haastig 1
 hand 2
 handel 2
 hartelijk 2
 halthouden 2
 herinneren 2
 hetwelk 1
 hetzij 1
 hektare 1
 hectoliter 1
 hoofdstuk 2
 hoofdzaak 2
 Indie 1

Indisch 2
 Ja 1
 jaarlijks 1
 Januari 2
 Juni 1
 Juli 1
 juistheid 1
 jongstleden 1
 Klein 2
 krijgen 2
 kilogram 2
 kilometer 2
 kortelings 3
 Leerzaam 2
 Maatschappij 2
 matig 2
 matigheid 2
 Maart 2
 mededeelzaam 2
 middelbaar 2
 middelaar 2
 Nauwkeurig 2
 nauwkeurigheid 2
 noodzakelijkheid 2
 November 2
 October 1

onderwerp	7	's daags	e
onderwijzer	20	's jaars	1
onvoorwaardelijk	7	societeit	m
onthouden	7	staat	1
openbaar	no	straat	2
oud	u	strafwet	7
ouder	o	scherpschutter	7
oudst	7	Toelaten	e
ouders	u	toestaan	7
ouderdom	e	tijdstip	14
oudheden	m	Uitmuntend	2
ouderloos	u	uitzondering	7
ouderlijk	o	Vaderland	an
ouwelijk	u	vaderloos	a
ouwel	u	vaderlandslievend	an
Persoonlijkheid	6	vergelijken	2
prijzenswaardig	61	vergelijking	3
Qualitate qua	12	verhandeling	ay
Regeringloos	2	verandering	ay
ruwheid	2	verschil	g
September	2	verschillend	g
schielijk	7	verscheiden	g
schrift	7	verscheidenheid	g
snelschrift	7	Wasch	1
snelheid	2	waterrijk	7
's morgens	2	waterstaat	4

wenschelijkheid *f*
 wettigheid *f*
 IJdelheid *f*

ijlings *f*
 ijveraar *f*
 Zelfstandigheid *f*

C. Voorbeelden van samengestelde verkorting.

In elk geval *f*
 meer of min *f*
 mijns inziens *f*
 in dat opzicht *f*
 in dier voege *f*
 met het oog op *f*
 met betrekking tot *f*
 nu en dan *f*
 niet alleen *f*
 op staanden voet *f*
 onverrichter zake *f*
 ten allen tijde *f*
 ten slotte *f*

willens en wetens *f*
 ten opzichte van *f*
 hier en daar *f*
 ten overvloede *f*
 opverre na *f*
 van verre *f*
 van tijd tot tijd *f*
 te dien einde *f*
 ten einde *f*
 tot nu toe *f*
 zoo mogelijk *f*
 goedschiks, kwaadschiks *f*
 van top tot teen *f*

OEFENINGEN.

De eerstvolgende oefeningen dienen hoofdzakelijk tot toelichting van de regels voor het snelschrift. Aangezien deze echter in den meest beknopten vorm zijn vervat en daardoor vooral met betrekking tot de taalkundige onderscheidingen, wellicht minder juist schijnen, zijn onder verwijzing naar de verschillende paragrafen, een aantal voorbeelden gekozen, die als een aanvulling van die regels kunnen worden beschouwd. Zonder zich nu juist daarover in beschouwingen te verdiepen, is het noodig dat de leerling zich daarvan volkomen reken-schap geve, daarbij in 't oog houdend, dat de voorbeelden buiten het verband van een volzin voorkomen, zoodat dikwijls eene andere en betere schrijfwijze voor de hand ligt. Daarentegen moeten sommige voorbeelden juist in een volledig verband van een in behandeling zijnd onderwerp worden gedacht om de verkorting, die anders allicht te gewaagd schijnt, te verklaren.

§ 1—10.

1. Apotheek. 2. Thuis. 3. Theater. 4. Agathe.
5. Eischeresse. 6. Flesschen. 7. Hemel. 8. Moedig.
9. Woning. 10. Leeuwerik. 11. Quadrilleeren.
12. Classicaal. 13. Lorgnet. 14. Chocolade.
15. Shako. 16. Photographie. 17. Tramway.
18. Shawl. 19. Physisch. 20. Sympathie.
21. Dejeuner. 22. Aarde. 23. Hooren. 24. Eeren.
25. Bleeker. 26. Koos. 27. Dubbel. 28. Vonnissen.
29. Wasschen. 30. Letterzetter. 31. Beurs.
32. Grazen. 33. Verkouden. 34. Vouwen.
35. Hoogerzijdsch. 36. Harerzijds. 37. Leidsch.
38. Weidsch. 39. Krijschend. 40. Rozen.
41. Muizen. 42. Reuzin. 43. Goedgeefs.
44. Leidsel. 45. Stijfsel. 46. Stoutst. 47. Gluipsch.
48. Vijzel. 49. Deugd. 50. Maagdelijk.
51. Bankbiljet. 52. Landbouw. 53. Geldtasch.
54. Paus. 55. Saus. 56. Kous. 57. Prijs.
58. IJken, eiken. 59. Pijl, peil. 60. Mondeling.
61. Mannelijk. 62. Bruggenhoofd. 63. Eendenei.
64. Pennemes. 65. Boompje. 66. Zinneloos, zinloos.
67. Eikenhout. 68. Kastijden. 69. Bespieden.
70. Nadering. 71. Zwaarder. 72. Kindschheid, kindsheid.
73. Vierderlei (*). 74. Lippen. 75. Lijf land.
76. Cijfer. 77. Rif. 78. Pijp. 79. Veinzaard.

(*) Het weglaten van ingelaschte letters of klanken, ofschoon bij algemeenen regel voorgeschreven, is niet altijd een voordeel. De juiste toepassing wordt alleen door de praktijk verkregen.

80. Diefegge. 81. Slijtage. 82. Krijghaftig.
83. Strijdbaar.

1. L 2. f 3. k 4. n 5. o 6. r 7. v 8. y 9. by 10. a
11. w 12. z 13. m 14. x 15. p 16. q 17. n 18. b 19. g
20. s 21. l 22. e 23. en 24. o 25. h 26. r 27. g 28. m
29. j 30. u 31. l 32. n 33. q 34. l 35. e 36. y 37. s
38. l 39. e 40. m 41. v 42. y 43. z 44. s 45. v
46. p 47. v 48. o 49. e 50. v 51. w 52. y 53. z 54. l
55. y 56. z 57. l 58. n 59. v 60. y 61. w 62. g 63. e
64. w 65. u 66. v 67. z 68. w 69. y 70. y 71. v 72. v
73. o 74. j 75. v 76. o 77. l 78. v 79. v 80. e
81. s 82. v 83. e

§ 11 en 12.

1. Wij vreezen. 2. Zij lezen samen. 3. Wij
dronken. 4. Zij stalen. 5. Zij hebben gelezen.
6. Wij lijden. 7. Ze zijn gegoten. 8. Wij varen.
9. Zij zijn gevallen. 10. Wij lieten. 11. Zij
hebben geloopt. 12. Zij zijn gescheiden. 13. Het
waren tranen van berouw. 14. Dat zijn mijne ouders.
15. Wij moesten uws vaders oordeel vragen. 16. Zij
hebben twee meisjes die hare opvoeding krijgen in
een klooster. 17. Twee cirkels, — bezems, —
wagens, — lezers, — dienaars, — kruideniers, —
grijsaards, — boekjes, — boden, — wijzen, —
tantes, — modes, — lentes, — raas, — canapé's, —
duo's, — zeeën, — theeën, — reeën, — genieën, —
officieren, — korporaals, — koks, — ooms, —

zoons, — smeden, — heidens, — knechts,
 knechten, — letters, — tafels, — wapens, —
 vaders, — wortels, wortelen, — waters, wa-
 teren, — bladen, bladeren, — beenen, beenderen, —
 eieren, — gemoederen, — gelederen, — hoenders,
 hoenderen, — kalveren, — kinderen, — lam-
 meren, — liederen, — raden, — raderen, —
 runderen, — volken, volkeren, — kleeden, —
 blaadjes, — redenen, — vlooiën, — koeien, —
 voerlieden, — staatsmannen, — museums, musea, —
 steden, — schepen, — leden, — schoonheden, —
 dagen, — putten, — spellen, — spelen, — bazen, —
 huizen, — duiven, — hoven, — pausen, — sau-
 sen, — kousen, — golven, — ganzen, — gemzen.
 18. Hij wordt begraven, — geloofd, — erkend, —
 herinnerd, — onderhouden, — omringd, —
 vrijgesproken, — hooggeacht, — gevrijwaard, —
 geherbergd, — gerechtvaardigd, — geblinddoekt, —
 gewantrouwd, — gedwarsboomd.

1. (6 2.) ~ 3. (874.) 5. 6. (127) 8. (10
 2) 10. (11) 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

§ 13.

1. Drank. 2. Dwang. 3. Klank. 4. Kramp.
5. Slang. 6. Stang. 7. Stelen. 8. Breken.
9. Zwaar. 10. Spraak. 11. Spreuk. 12. Wraak.
13. Stuk. 14. Schaar. 15. Drijven. 16. Dreef.
17. Grijpen. 18. Greep. 19. Rijden. 20. Lijden.
21. Reed. 22. Leed. 23. Splijten. 24. Spleet.
25. Wijken. 26. Week. 27. Wrijven. 28. Wreef.
29. Klieven. 30. Liegen. 31. Schieten. 32. Schuit.
33. Tuig. 34. Ruiken. 35. Rieken. 36. Vliegen.
37. Vleugel. 38. Vloot. 39. Vriezen. 40. Buigen.
41. Duiken. 42. Druipen. 43. Kruipen. 44. Snuiten.
45. Spuiten. 46. Zuigen. 47. Stuiven. 48. Vroor.
49. Boog. 50. Dook. 51. Droop. 52. Kroop.
53. Snoot. 54. Spoot. 55. Zoog. 56. Stoof.
57. Kreupel. 58. Keuze. 59. Sleutel. 60. Groeve.
61. Grauw. 62. Blauw. 63. Trouw. 64. Stout.

1. *Dr* 2. *Dw* 3. *Kl* 4. *Kr* 5. *Sl* 6. *St* 7. *St* 8. *Br* 9. *Zw* 10. *Sp* 11. *Sp* 12. *Wr* 13. *St*
 14. *St* 15. *Sch* 16. *Dr* 17. *Dr* 18. *Rij* 19. *Rij* 20. *Lij* 21. *Re* 22. *Le* 23. *Sp* 24. *Sp* 25. *Wij*
 26. *Wij* 27. *Wij* 28. *Wij* 29. *Wij* 30. *Wij* 31. *Wij* 32. *Wij* 33. *Wij* 34. *Wij* 35. *Wij* 36. *Wij* 37. *Wij*
 38. *Wij* 39. *Wij* 40. *Wij* 41. *Wij* 42. *Wij* 43. *Wij* 44. *Wij* 45. *Wij* 46. *Wij* 47. *Wij* 48. *Wij* 49. *Wij* 50. *Wij*
 51. *Wij* 52. *Wij* 53. *Wij* 54. *Wij* 55. *Wij* 56. *Wij* 57. *Wij* 58. *Wij* 59. *Wij* 60. *Wij* 61. *Wij* 62. *Wij*
 63. *Wij* 64. *Wij*

§ 14—16.

1. Antwoord. 2. Afgrond. 3. Afbraak.
4. Gebroeders. 5. Geschreeuw. 6. Geschiedt.
7. Getrouw. 8. Onweer. 9. Wanklank. 10. Oorsprong.
11. Aartsvader. 12. Erkennen (*). 13. Beantwoord.
14. Afbetalen. 15. Begeleiden. 16. Wanbetalen.
17. Verontwaardigd. 18. Onbewust. 19. Onbekwaam.
20. Aartsbedrieger. 21. Herbenoeming. 22. Paardenstal, paardestal. 23. Schapenvleesch, schapevleesch.
24. Bokkenwagen. 25. Gravenkroon.
26. Leeuwenklauw. 27. Kattestaart. 28. Heereboer.
29. Hagedoorn. 30. Brilledoos. 31. Beukeboom.
32. Eikeboom. 33. Pruimeboom. 34. Brandspuit.
35. Rundvee. 36. Eierschaal. 37. Watersnoed.
38. Waarheidsliefde. 39. Ouderliefde. 40. Hoogmoed.
41. Kleinzoon. 42. Zuurkool. 43. Grootmeester.
44. Hoogeschool. 45. Roodhuid. 46. Blauwkous.
47. Slaapkamer. 48. Loopjongen. 49. Dwaalbegrip.
50. Scheidsmuur. 51. Leidsman. 52. Scharenslip.
53. Vierspan. 54. Tweeklank. 55. Vijfhoek.
56. Duizendpoot. 57. Tehuiskomst. 58. Spoortrein.
59. Schijndood. 60. Zeeziek. 61. Grasgroen.
62. Doodsbleek. 63. Doodeenvoudig. 64. Doofstom.
65. Roodbruin. 66. Lichtgroen. 67. Raadplegen.
68. Liefkozen. 69. Paardrijden. 70. Waarzeggen.
71. Hoogachten. 72. Kwijtschelden. 73. Schoorvoetend.
74. Druipstaartend.

(*) Men houde niet te angstvallig vast aan de taalkundige bepalingen; doch beschouwe als voor- en achtervoegsels, verbindingsklanken enz., die deelen van het woord, welke daarvan voor het gehoor het karakter dragen.

1. 7 2. 2 3. 4 4. 2 5. 3 6. 7 7. 2 8. 7 9. 4 10. 6 11. 7 12. 7 13. 7
 14. 4 15. 2 16. 4 17. 7 18. 4 19. 7 20. 4 21. 2 22. 6 23. 7 24. 7
 25. 2 26. 6 27. 11 28. 2 29. 2 30. 2 31. 6 32. 11 33. 6
 34. 6 35. 2 36. 7 37. 4 38. 1 39. 2 40. 2 41. 2 42. 7 43. 2
 44. 7 45. 2 46. 4 47. 2 48. 1 49. 2 50. 7 51. 1 52. 7 53. 2
 54. 1 55. 2 56. 2 57. 1 58. 2 59. 7 60. 1 61. 2 62. 2
 63. 2 64. 4 65. 2 66. 2 67. 2 68. 2 69. 2 70. 2 71. 7
 72. 2 73. 7 74. 4

§ 17—20.

1. Leugenaar. 2. Huichelaar. 3. Schuldenaar.
4. Woesteling. 5. Kloosterling. 6. Kweekeling. 7. Bloemist.
8. Kruidenier. 9. Lutheraan. 10. Schrijfster.
11. Godin. 12. Stijfsel. 13. Schoeisel. 14. Kleding.
15. Vrijage. 16. Leugentje. 17. Schaartje.
18. Boekske. 19. Staatkundig. 20. Wreedaard.
21. Grijsaard. 22. Goedheid. 23. Schoonheid.
24. Grooptheid. 25. Laagheid. 26. Broederschap.
27. Christendom. 28. Graafschap. 29. Schijnbaar.
30. Breekbaar. 31. Deugdzaam. 32. Duurzaam.
33. Buigzaam. 34. Leerzaam. 35. Draaglijk. 36. Sterfelijk.
37. Ouderloos. 38. Spoorloos. 39. Vreesachtig.
40. Reusachtig. 41. Blauwachtig. 42. Zuurachtig.
43. Onbuigzaam. 44. Onverdragelijk. 45. Afgodisch.
46. Wederrechtelijk. 47. Ontoon(baar).
48. Onomstootelijk. 49. Openbare (vijand)schap.
50. Breedsprakigheid. 51. Tentoonstellingsgebouw.

52. Ondernemingsgeest. 53. Timmermansgereed-
schap. 54. Anti-Thorbeckiaan. 55. Anti-dienst-
vervangingsbond.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55.

§ 21—25.

1. Aandachtig. 2. Tachtig. 3. Aardig. 4. Eigenaardig.
5. Dezelfde. 6. Tochtig. 7. Nuttig. 8. Gunstig.
9. Stutten. 10. Stout. 11. Stuiten. 12. Wet.
13. Wit. 14. Ouderwetsch. 15. Wettig. 16. Wettisch.
17. Wasch. 18. Wiesch. 19. Zooveel. 20. Zoover.
21. Alsdan. 22. Dusdanig. 23. Des daags. 24. 's Jaars.
25. Sfeer. 26. Alsof. 27. Sjouwen. 28. Eensklaps.
29. Alsook. 30. Deskundig. 31. 's Maands.
32. Alsmede. 33. Destemeer. 34. Desnoods.
35. Alsnu. 36. Des nachts. 37. Hier. 38. Daar.
39. Hierdoor. 40. Hiermede. 41. Daarvoor.
42. Daartusschen. 43. Wie. 44. Wier. 45. Wiens.
46. Hebben, hebt. 47. Hadden, hadt. 48. worden,
wordt. 49. Zullen, zult. 50. Zouden, zoudt.
51. Konden, kondet. 52. Werden, werd. 53. Ander.

54. Als. 55. Anders. 56. Anderszins.
 57. Anderzijds. 58. Anderdeels. 59. Andersom.
 60. Afgezaagd. 61. Aangeboren. 62. De man.
 63. Dit kind. 64. Dat paard zal struikelen. 65. Leg
 dit hier, dat daar.

1. J 2. J 3. J 4. J 5. J 6. J 7. J 8. J 9. J 10. J 11. J 12. J 13. J 14. J 15. J
 16. J 17. J 18. J 19. J 20. J 21. J 22. J 23. J 24. J 25. J 26. J 27. J 28. J
 29. J 30. J 31. J 32. J 33. J 34. J 35. J 36. J 37. J 38. J 39. J 40. J
 41. J 42. J 43. J 44. J 45. J 46. J 47. J 48. J 49. J 50. J 51. J 52. J 53. J 54. J
 55. J 56. J 57. J 58. J 59. J 60. J 61. J 62. J 63. J 64. J 65. J
 66. J 67. J 68. J 69. J 70. J

§ 26—28.

1. Ik heb. 2. Gij hebt. 3. Hij heeft. 4. Wij
 hebben. 5. Zij hebben. 6. Ik had. 7. Gij hadt.
 8. Hij had. 9. Wij hadden. 10. Zij hadden.
 11. Ik zal. 12. Gij zult. 13. Hij zal. 14. Wij
 zullen. 15. Zij zullen. 16. Ik zoude. 17. Gij
 zoudt. 18. Hij zoude. 19. Wij zouden. 20. Zij
 zouden. 21. Ik werd. 22. Gij werdt. 23. Hij
 werd. 24. Wij werden. 25. Zij werden. 26. Ik
 was. 27. Gij waart. 28. Hij was. 29. Wij waren.
 30. Zij waren. 31. Ik zing — neem — geef —
 stijg — sluit — vaar — val — laat — heet —
 loop — roep. 32. Wij zongen — namen —
 gaven — stegen — sloten — voeren — vielen —
 lieten — heetten — liepen — riepen. 33. Ik heb
 gezongen — genomen — gegeven. 34. Ik ben

gevallen — geloopt — geroepen. 35. Ik heb
 willen helpen — mogen zwemmen — moeten
 beginnen — kunnen vinden — stelen — bevelen —
 nemen — breken — spreken — wreken — komen —
 zweren — eten — vergeten — geven — lezen —
 meten — genezen — wegen — bewegen —
 bidden — bijten — blijken — blijven — drijven —
 glijden — grijpen — snijden — strijden — strijken —
 wrijven — zwijgen — buigen — kruipen — ruiken —
 sluiten — zuigen — bieden — bedriegen — liegen —
 genieten — schieten — vliegen — brouwen —
 dragen — graven — lachen — wasschen —
 vallen — hangen — vangen — houden — vouwen —
 slapen — braden — raden — heeten — scheiden —
 loopen — stooten — houwen — trouwen.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.
 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.
 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

§ 29 en 30.

Maak korte volzinnen in snelschrift waarin de volgende woorden of uitdrukkingen voorkomen :

Dat wil zeggen. Met dien verstande. Niet zelden. In den regel. Ten slotte. Ter eener zijde. Ter anderer zijde. Aan den eenen kant. Aan den anderen kant. Nu eens — dan weder. Hetzij — hetzij. Maar ook. Niet enkel. Niet slechts. Zoowel als. Zooals ook. Ten eerste. Ten tweede. Ten andere. Ten slotte. Te weten. Niet lang. Niet zoodra. Ter nauwernood. Uithoofde van. Ten einde. In die mate. In zooverre. Voor zooveel. Heinde en ver. Wijd en zijd. Naar boven. Naar beneden. Naar omlaag. Hier vandaan. In 't rond. In weerwil van. Uit kracht van. Ten spijt van. In naam van. Ten gevolge van. Zus of zoo. Ten minste. Op verre na. Hoe — deste. Het eerst. Binnen kort. Voor 't eerst. Rechthout. Och of. Ter dege. Het liefst. Wel is waar. Te dien einde. Behalve dat. Bij voorbeeld. Ook niet. Dan eerst. Eerst daarna. Voorts nog. Wanneer namelijk. Dan ook. Zelfs dan nog. Zelden of nooit. Zoo ooit. Nooit of nimmer. Nooit te voren. Meer dan ooit. Minder dan ooit. Nu reeds. Altijd door. Her- en derwaarts. Heen en weer. Zoo zeer. Zooveel te meer. Van heden af. Gisteren nog. Jaar in jaar uit. Hier en daar. Al te veel. Niet genoeg. Hoe meer hoe liever.

De eerstvolgende bladzijden zijn er op ingericht, om tegelijk als schrijf- en leesoefening te kunnen dienen. Daarbij wordt op den voorgrond gesteld, dat de leerling-stenograaf met het kortschrift volkomen vertrouwd is en tevens uit het vorenstaande genoeg heeft geleerd, om de toepassing van de algemeene beginselen van het snelschrift te begrijpen.

De eerste oefening dan bestaat hierin, dat men regel voor regel en woord voor woord, d. w. z. met de meest mogelijke aandacht den stenografischen tekst met den gewonen druk vergelijkt, zonder meer.

Om een maatstaf te hebben voor den daartoe benoodigden tijd, neme men voor elke bladzijde één uur oefening, zoo mogelijk twee oefeningen daags.

Na afloop daarvan wordt de stenografische tekst met papierstrooken bedekt en schrijft men alles regel voor regel — d. i. zonder door het gebruik van samengestelde woordteekens van den eenen regel op den anderen over te slaan — in zijn eigen snelschrift, zonder het voorbeeld te raadplegen. Ook hierbij rekenen wij niet meer dan ééne bladzijde per oefeningsuur; met dien verstande, dat de leerling het eerste oefeningsuur van elken dag ge-

deeltelijk gebruike tot het herlezen van hetgeen den vorigen dag werd geschreven: waar zich dan moeilijkheid voordoet, wordt dit met gekleurd potlood aangeduid.

Aan het einde dezer oefeningen gekomen, wordt al het geschrevene op nieuw gelezen en bij gedeelten, naar gelang van den daarvoor benoodigden tijd, eene vergelijking gemaakt tusschen de minder goed leesbare teekens en de overeenkomstige teekens in het voorbeeld. Men zoeke daarbij de fout niet in de eerste plaats in het gebezigde teeken, maar veeleer in de onjuiste toepassing van een verkortingsmiddel in het verband van den volzin. In dien geest wordt dan ook nu de noodige correctie aangebracht.

Eene laatste reeks oefeningen is eindelijk gewijd aan het nauwkeurig in 't net schrijven van het aldus gewijzigde eigen schrift, om dit in zijn geheel nauwkeurig met het voorbeeld te vergelijken en daarin zoo noodig de minder doelmatige schrijfwijzen te verbeteren. Aangezien in het aldus verkregen schrift allicht teekens en verbindingen zullen voorkomen, waarmee de leerling te weinig vertrouwd is, wordt dit ten slotte, alweer bij betrekkelijk kleine gedeelten, nauwkeurig op nieuw overgeschreven. (*)

(*) Voor toezending van laatstbedoelde proeve aan meergemeld adres, bij voorkeur in denzelfden kolomvorm, bevelen wij ons beleefdelijk aan.

3022

[illegible]

laars gereed houden, die dan door den duivel met geld gevuld moest worden, geheel tot aan den bovenrand toe. Werd deze bepaling niet strikt nagekomen, vóór middernacht, dan was 't accoord weêr uit en de boer bleef vrij. De satan nam dit voorstel aan; hij achtte 't eene kleinigheid zoo'n laars met geld te vullen binnen 't half uur. Maar de boer gebruikte voor zijn doel een oude laars, waar de zool onder weg miste. De duivel paste op zijn tijd en had een zak vol geld meêgebracht, zoo groot dat hij dacht in eens klaar te zullen komen. Mis gerekend! De zak werd geledigd in de laars, maar deze werd met het geld pas half gevuld. De duivel vloog heen en haalde meer, maar ook de tweede bezending was ontoereikend. De domme duivel begreep er niets van, dat de laars van den boer een trechter was. En toen de klok middernacht sloeg was de laars nog niet tot boven toe vol. De duivel was zijn geld vergeefs kwijt, en de boer

was eigenaar van een mooi kapitaaltje geworden voor niemendal. Uit pure blijdschap liet hij een knap nieuw huis bouwen, met een steentje in den gevel, waarop een laars was uitgehouwen. Daarom heet dat huis nog altijd „de Laars.”

WALING DIJKSTRA, in: *Friesland en de Friezen.*

RECHTVAARDIGHEID EN ZELFZUCHT.

In Frankrijk werd het volk onderdrukt door de koningen, den adel, en de geestelijkheid. Men verdroeg dit met het lijdzame neerslachtige geduld, dat den mensch eigen is, verdroeg het uit den eerbied voor „den God die des konings hart neigt tot al wat Hij wil,” uit een edel ontzag voor den adel, en uit eerbied voor de waardigheid van den priester. Maar weinig jaren later vergat de beleedigde menschheid haar lijdzaam neerslachtig geduld, en schudde zij den drievuldigen beul van zich, — evenals Paulus na zijne redding uit de

schipbreuk de slang van zijne hand schudde, en het giftig dier in het stof trapte. Toen kwam Napoleon, de koning van het volk. De rechtvaardigheid was zijn zwaard, en rechtvaardig was een tijd lang ook zijn gedrag. De natie schaarde zich rondom hem, en gaf hem haar schatten en haar vertrouwen. Hij was sterk door het volksvertrouwen. Zijn vijanden vielen voor hem neer; oude troonen waggelden en wankelden en vielen daverend tegen den grond. De naam der rechtvaardigheid, de naam van het menschelijk recht, rukte die troonen omver en verzekerde hem de overwinning bij elken voetstap. Maar zoo hoog geklommen, wordt hij stoutmoedig; in zijn raad neemt de zelfzucht zitting op de plaats der rechtvaardigheid; een bastaard-reus zit op den troon, waarvan het volk de „wettige” onderdrukking had afgeworpen; hij strijdt niet meer den strijd der menschheid; en de rechtvaardigheid wordt gebannen uit het hof, dat

met elkander. Dan eerst treedt de
 acteur, de groote acteur, in al zijne
 volkomenheid te voorschijn, of liever —
 de acteur verdwijnt, en het opgetogen
 publiek ziet en hoort in hem slechts
 den persoon, dien hij voorstelt.

172 2 40
 400 10 10
 60 5 10
 60 5 10
 60 5 10
 60 5 10

LARIVE, *De kunst van declameeren.*

172 2 40

Het gebruik van de nu volgende schrijf- en lees-
 oefeningen vereischt wel geen nadere toelichting.
 De voorbeelden zijn voor het meerendeel ontleend
 aan voordrachten, redevoeringen en toespraken van
 zeer verschillenden inhoud en strekking; in de eerste
 plaats toch zal het *Snelschrift* dienst moeten bewij-
 zen bij het opteekenen van 't aldus gesproken woord.
 Maar dat ook een meer losse stijl, ja dat zelfs een
 dichtstuk in dit snelschrift met de noodige nauw-
 keurigheid kan worden teruggegeven, blikte uit de
 overige voorbeelden.

1. DE WAARHEID EN HET VERSTAND.

Matig te zijn is godvruchtig te zijn naar het lichaam; het is het bewaren van de goddelijke orde in het lichaam. Het is de harmonie van al de deelen er van; de ware overeenstemming en juiste evenredigheid van het eene deel met het andere, van elk deel met het geheel, en dus het dienen van God met elk lid van het lichaam. De wijsheid is voor het verstand wat matigheid in dezen zin is voor het lichaam; het is verstandelijke godsvrucht; het bestaan van een goddelijke orde in het verstand; de harmonie van al de vermogens er van; de ware overeenstemming en juiste evenredigheid van het eene vermogen met het andere, van elk vermogen met het geheel.

THEODORE PARKER, *de godsdienst in het leven.*

2. DE HUISKAT.

De kat oefent zich van hare jeugd af ijverig in de muizevangst, evenals een vlijtige leerling op de school allerlei kennis opdoet, die hem eenmaal in staat zal stellen met eere zijn beroep of werk te verrichten. Eerst grijpt poes naar haar eigen staart, vervolgens naar alles, wat zich beweegt, — een stroohalm, een rollende bal, een kluwen garen, — daarna poogt zij vliegen en vlinders, eindelijk muizen en vogels te vangen. Zij meet nauwkeurig den afstand tusschen haar en haren buit, kruipt voorzichtig op den buik tot op zekeren afstand, — dan werpt zij zich met een forschen sprong op hare prooi en pakt ze met tanden en klauwen.

Heeft zij eindelijk haar eerste muis gevangen, dan brengt zij die gaarne in de woonkamer, ten einde ieder tot getuige harer eerste heldendaad te maken. Vele katten doen ook later nog hetzelfde, en ver-slinden niet dadelijk hare prooi, maar laten de gevangen muis eerst nog telkens, als speelswijze, een eindje wegloopen, om zich in het vangen te oefenen.

Door eene hoogst-merkwaardige inrichting, worden de klauwen der kat teruggetrokken, als zij ze niet gebruikt en worden deze daardoor nooit stomp. Wil zij toepakken, dan steken ze als zoovele dolken naar buiten. In die klauwen bezit de kat haar voornaamste wapentuig; is zij vertoornd, dan bijt zij echter ook op gevoelige wijze. Zij begeeft zich niet gaarne in het water of op onreine plaatsen, en is zij nat of bemorst, dan lekt en wast zij zich, zoodra zij daartoe een oogenblik de gelegenheid heeft. Zij duldt geen vlekje op de huid en strijkt met poot en tong elk haartje te recht, dat verschoven mocht zijn.

J. F. JANSSEN, *Ontdekkingsreizen in de woonkamer.*

3. DE NEDERLANDSCHE TAAL.

De Nederlandsche taal is die van het geheele volk. Aanmerkelijk is het verschil tusschen de spreek- en schrijftaal, daar de laatste nog maar al te veel aan zekere stijfheid en pedanterie, de eerste daarentegen aan slordigheid lijdt. De schrijftaal is vooral door mannen als Beets, Kneppelhout, van Lennep en anderen van het stijve kanselkleed ontdaan en nadert de beschaafde spreektaal, zooals

die zonder inmenging van dialekt behoort gesproken te worden. Bijna overal, zelfs in de beschaafde kringen, is de spreektaal eenigermate vermengd met plaatselijke of gewestelijke eigenaardigheden, die vooral in den mond der vrouwen iets eigenaardig bekoorlijks kunnen hebben.

De hoofdtongvallen der Nederlandsche taal zijn: 1°. het Hollandsch, dat door de in de 17e eeuw vooral in Holland bloeiende letterkunde een grooten invloed op de schrijftaal heeft verkregen, en in Holland en een deel van Utrecht wordt gesproken; — 2°. het Zeeuwsch, dat met het Hollandsch de meeste overeenkomst heeft, doch in Staats-Vlaanderen naar het Vlaamsch overhelt; — 3°. het Brabantsch, dat gewijzigd ook in een deel van Limburg en het zuiden van Gelderland wordt gesproken; — 4°. het Nederrijnsch dat in drie hoofdtakken kan worden verdeeld: het Geldersch, het Overijselsch en het Drentsch; — 5°. het Groningsch, dat zich door eigenaardig breede uitspraak der vokalen onderscheidt, als in het gebruik van *ou* voor *oe*. Meer dan de vorigen wijkt deze tongval, ook door het gebruik van andere woorden, van het Hollandsch af; welk Hollander toch weet dat de zegswijze: *een nurer wicht*, eene lofrede op een meisje is? — Het Boeren- of Land-friesch is eene geheele afzonderlijke taal, van denzelfden stam als het Friesch dat in Sagelterland en Sleeswijk wordt gesproken, voor zooverre het daar niet, als hier door het Nederlandsch, door het Duitsch of Deensch werkelijk verbasterd is; ook met het Noord-Engelsch, zooals dit in Northumberland wordt gesproken, heeft het veel overeenkomst, een natuurlijk gevolg van de nauwe verwantschap van het Oud-Friesch met het An-

gelsaksisch; zie hier een voorbeeld: „Waem God in hert joch foar Frieslâns tael, dy scil det erf fen tuwzenen jierren biwarje, hoask, als 't heiligst pân.” In het Nederlandsch: „Wien God een hart gaf voor Frieslands taal, die zal 't erf van duizende jaren bewaren, trouw, als 't heiligst pand.”

J. KUYPER, *Nederland.*

4. LANDBOUW-PROEFSTATIONS.

Een belangrijk deel van de Physiologie der planten heeft betrekking op hare voeding, op de stoffen welke door elke plant worden opgenomen en de wijze waarop zij in het organisme worden verwerkt. Wie ziet niet in, van hoe groot belang die kennis zijn moet voor den landbouw, ja, dat de rationeele landbouw hierin haren vasten grond moet vinden! Echter waren èn in de vorige eeuw èn in het begin van deze, tal van belangrijke onderzoekingen op dit gebied verricht, voor en aleer die overtuiging werd gevestigd. Toen zij het eerst door eenige helderziende mannen werd aanbevolen en verdedigd, vond zij bij den praktischen landbouw niet dan tegenstand. Thans is het gelukkig anders; zelfs was reeds vóór eenige jaren de verhouding zoover omgekeerd, dat, voor de wenschen van den landbouw, de plantenphysiologie niet eens meer snel genoeg vooruitging. Men had gelijk. Eensdeels was, bij de levendige belangstelling in het anatomisch onderzoek en de ontwikkelingsgeschiedenis, de chemische en physische physiologie wel eenigszins op den achtergrond geraakt. Anderdeels waren de wetenschappelijke instellingen voor kruidkunde op physiologische onderzoekingen niet voldoende be-

rekend. Vroeger verworven uitkomsten had men verkregen met eenvoudige, weinig kostbare hulpmiddelen, die voor de gelegenheid zelve konden worden bijeengebracht. Slechts bij uitzondering waren zoodanige experimenten verricht, die een meer uitgebreiden apparaat meer kostbare toestellen vorderden. Aan een enkelen kruidtuin was eene opzettelijke physiologische inrichting verbonden geworden, doch dit goede voorbeeld was — en is ook thans — niet of nauwelijks nagevolgd.

Ziet, daar verreezen, van wege den landbouw zelve, niet slechts landbouwscholen, maar ook de zoogenoemde proefstations, ruim gedoteerde inrichtingen, met de noodige hulpmiddelen voorzien, waaraan, met anderen, planten-physiologen werden verbonden, om proeven en waarnemingen te doen op groote schaal.

Men wane niet, dat die proeven en waarnemingen beperkt werden tot dezulken, waarvan men onmiddellijk vruchten voor de praktijk verwachtte. Neen, 't is eene beweging, ofschoon van de praktijk uitgegaan en met de praktijk tot doel, in echt wetenschappelijke richting, zoodat een goed deel der aanwinsten, die de wetenschap op dit gebied in de laatste jaren heeft verworven, inderdaad aan die praktische instellingen te danken is.

Zoozeer heerscht daar de overtuiging, dat de vruchten voor de praktijk van zelve moeten voortvloeien uit eene ruime en geregelde ontwikkeling der wetenschap.

W. F. R. SURINGAR, *De kruidkunde in betrekking tot de maatschappij en de hoogeschool.*

5. SCHILDEREN.

't Héeft gebreken:
 't Is immers menschlijk werk. Wie is er vrij van?
 Gij-zelf misschien? Ontbreekt u mogelijk niets?
 Maakt dan alleen de Teekenaar den Schilder?
 Wat is de bloote Teekning toch? Een middel
 Tot hooger doel, iets onnatuurlijks. Neen,
 Er *zijn* geen *lijnen*! Want wij *noemen* lijnen,
 Waar 't lichaam ophoudt. Maar het lichaam-zelf,
 Het koloriet en 't leven, licht en bruin,
 Dat geeft de *Schilder*! Schoonheid, en Gedachte,
 Der deelen Harmony, *dat is Genie*! . . .
 Ontbreekt die hier?

TEN KATE, *Oehlenschlägers Treurspel*
Correggio, in metrische verzen overgezet.

6. VOORRECHTEN.

Stelt u een mensch voor in het bezit van alles
 wat de aarde begeerlijks heeft: zijn woonplaats
 een paradijs, zijn rijkdom en macht als die van
 een koning, zijn lichaam in vollen bloei van jeugd
 en kracht en gezondheid, zijn geest verrijkt met al
 de wetenschap van Salomo, of wie er wijzer dan
 Salomo is geweest, zoodat hij al de wonderen der
 natuur kent — van den ceder tot de mosplant,
 van den olifant tot den worm, van den orion en
 het zevengesternte tot de nevelvlekken, — en de
 talen en zeden der volken, en hunne geschiedenis
 tot waar ze zich in nacht verliest, en de geheime
 roerselen en al de schuilhoeken van het menschelijk
 hart! Ik wil dat de kunst zijn borst doorgloeie
 en zijn leven verheerlijke; hij smake al het genot

der zinnen en de hoogere genietingen van vriendschap en liefde, zijn omgang zij met de uitnemendsten van ons geslacht en onder die allen blijve hij de eerste; kortom, al wat gij uit kunt denken van aardsche grootheid en levensvreugde, zij hem in volle mate en voor altoos geschonken! Wat dunkt u van dien hoog bevoorrechte? Heb ik de schets van zijn geluk voltooid, of zal hem nog iets ontbreken? Verplaatst hem voor een oogenblik in de eenzaamheid. 't Is avond; het is de tijd des nadenkens. Van gindschen heuveltop overziet hij alles wat hem omringt; 't is het zijne; hij kent en hij bezit het; op zijn wenk staat het hem ten dienste. Maar wie heeft het hem gegeven, wie het voor hem toebereid? Hij is boven allen, maar wie is boven hem? Allen buigen zich voor hem, voor wien zal hij zich buigen? Hij aanschouwt de natuur en wil haar maker kennen; hij peilt de diepten des hemels en ziet naar den grooten bouwheer om. Hij heeft ontvangen, hij moet danken; hij bewondert, hij moet aanbidden; hij is een mensch en zoekt zijn God.

ABM. DES AMORIE VAN DER HOEVEN Jr.,
Nagelaten leerredenen.

7. DE NAALDBOOMEN.

De nacht des wouds neemt ons op in zijne schaduwen. Hier verheffen zich tallooze zuilen, en vormen er schemerachtige gewelven. Hier heerscht eene eerbiedige tempelstilte, eene sombere eenzaamheid, eene plechtstatige duisternis, en ons oog staart verbaasd en onderzoekend bij die pilaren omhoog, wier zwarte takken als rouwvendels naar beneden hangen. Alleen onder de dennen en

sparren verschuilt zich de geheimzinnige sphinx van het woud. Met onweerstaanbaren drang vestigt hij onze aandacht op de raadselen der natuur, en hij vraagt rekenschap van elke zucht, die oprijst uit den boezem der schepping. Indien er eene plek bestaat, waar wij onwillekeurig worden aangespoord om te peinzen over den aard en de bestemming der geheele natuur, dan vinden wij die in de eeuwige duisternis, in de huiveringwekkende stilte van deze wouden.

Dr. H. MASIUS, *Natuurstudiën*.

8. IDEAAL.

Zie hier wat ik mij als het ideaal voorstel in een godsdienstig mensch. Vooreerst getrouwheid jegens zich zelf; een bestuur over het lichaam zoowel als over den geest, geheel ingericht naar zijn natuurlijke wetten; een ontwikkelen, een gebruiken, een genieten van al de krachten ons geschonken, zoodat ieder onzer vermogens in de juiste verhouding staat tot de overige, zoodat zij te zamen harmonisch werken en tot die hoogte zich ontwikkelen, als onder de bepaalde omstandigheden des levens mogelijk is.

THEODORE PARKER.

9. IN 'T ACHTERHUIS.

In 't achterhuis van eene kleine boerenwoning is een jongeling van achttien jaren bezig met de ruwe greenen planken saam te voegen, die zijn vaders laatste woning zullen uitmaken. Zijne moeder staart met stomme smart naar het droevige

werk van haren eerstgeborene. Daar gaat de lage achterdeur open en Sjoerd, de smid, treedt binnen.

Dag samen! zegt Sjoerd, en neemt even zijn stommeltje uit den mond. Meindert, de jonge timmermansknecht, heeft even opgezien, toen de klink van de achterdeur rammelde, maar dadelijk daarna is hij met zijn arbeid voortgegaan. Zwijgend treedt Sjoerd nader; er verloopen eenige minuten, vóórdat er een woord wordt gesproken. Eindelijk vraagt de smid op een toon, dien de steedsche *beau monde* zeker koud, onverschillig, misschien ruw zou noemen: Ben je daar met de kist doende? een aanstootelijk werkje, man, braaf aanstootelijk!

Een groote traan ontvalt den jongeling, en rolt langs het blanke ijzer van de zaag, die hij hanteerde.

De moeder snikte luid. Och, Sjoerd, zegt ze, wat is me dat een slag! Nog drie schapen van kinders, en de kostwinner weg — wat is 't bitter!

Ja, mensch, 't is een heel verlies, dat is maar waar! Gisteren morgen hoorde ik 't van den jongen van Thies, maar kijk, 't heeft mij den geheelen dag in den weg gezeten, dat kan 'k je zeggen, 't was mij dan maar niet uit de gedachten!

En dat zoo onverwachts, klaagt de weduwe.

Vergangen zondag is hij nog naar de kerk geweest, voegt Meindert er bij.

'k Heb hem gezien, verzekert Sjoerd, ja, als je daar aan toe komen, geen oogenblik ben we zeker. Maar als ééne schrede, zegt de Schrift, is er tuschen mij en tuschen den dood.

Wèl is 't waar, Sjoerd! En als hij nog maar goed mag aangeland wezen! spreekt de moeder weer.

Dat moeten we aan de genade van den Heer overlaten, zeg ik maar altijd, die genade is immers groot genoeg!

Ja, nu dat denk ik dan ook al. Och, ik hoop zoo, als dat de Heer hem maar mag aannemen! Kijk, we hadden wel eens wat met elkander, maar in wat huis is dat niet zoo? maar in 't algemeen kan 'k toch zeggen, dat we geen verschil hebben gehad, zoolang als we getrouwd zijn, geen mis woord, man!

Ja, hij was een fiksche kerel, daar heb 'k hem altijd voor gekend. — Nu, ik ben wat driftig, — dag samen!

Wil je niet eens eerst even opsteken?

Dankje, neen, 'k zou naar den dokter, die wou een nieuw slot op zijn schuur hebben — nou, goen dag met 'n ander — het beste.

Dag Sjoerd — de groetenis aan Geertje.

FRANS TINARLO, *Knutselwerk*.

10. EEN SCHOENMAKER, DIE ZICH NIET BIJ ZIJNE LEEST HOUDT.

Ik krijg veel bezoek van vele mij onbekende menschen, handwerkslieden en armen. Men doet mij velerlei mededeelingen, men vraagt allerlei vreemde dingen. Men komt voor den dag met veelvuldige, meest onbekookte plannen.

Daar komt er één, die het land zal redden. De groote schuld zal binnen weinige jaren tot op de helft zijn verminderd, en te gelijk de belastingen voor een goed deel afgeschaft. — Wel man! zei ik, gij hebt den steen der wijzen gevonden. Waar de knapste man verlegen voor staan blijft, daarover zijt gij heen gesprongen. — Ja, zeide hij, maar mijnheer moest ook weten wat al hoofdbreken het gekost heeft. Wel honderd nachten heb ik half

wakende doorgebracht, maar nu ben ik ook daar ik wezen moet. Mijne vrouw heeft mij krachtig geholpen. Ik heb eene vrouw, die van zessen klaar is. Mijnheer moet weten, zij heeft ook verstand van de politiek. Wij lezen trouw de krant, en bestudeeren de zaakjes van het Land. Mijne vrouw kan redeneeren over de wetten en financiën, dat het een lust is om te hooren. Waar haalt het mensch alles van daan? — Past uwe vrouw nog al goed op de etenspot? — Mijnheer! om de waarheid te zeggen, ik kauw wel eens op aangebrand eten, maar als 't Land gered wordt, dan heb ik er dat voor over. Och, mijnheer! ik zie het nu zoo klaar als den dag, wat al domme menschen onder die groote heeren zijn. Cijferen kunnen ze geheel niet. Millioenen kunnen ze uitsparen voor het Land, maar ze doen het niet. De soldaten stuur ik allen naar huis. Ik geef aan duizend menschen werk. Daar heb ik een plan van gemaakt. Ze zullen ieder zes gulden in de week verdienen. — Hebt gij al berekend, dat gij dan alle weken zes duizend gulden aan arbeidsloon noodig hebt. Waar komt dat geld van daan? Hoe veel geeft gij er zelf toe? — Ik? geen cent! ik heb het niet. Maar wat is zoo'n bagatel voor die schatrijke menschen, die tot over de ooren in het geld zitten? — Wat is uw beroep, mijn vriend? — Schoenmaker, mijnheer. — Hoe gaat het met de schoenmakerij? Is er drukte aan den winkel? — Niet te best, mijnheer! de klanten verminderen. — 't Verwondert mij niet. Als gij het zoo op de groote heeren gemunt hebt, waaronder waarschijnlijk van uwe broodheeren, zult gij de klandisie niet aanwakkeren. Als gij de heeren zoo met de sporen steekt, zullen zij de laarzen niet bij u laten maken. Hoe zoudt gij over uwe knechten denken, indien gij elken zaterdag-avond trouw hun weekloon uitteldet en zij des zondags, ongevraagd en onge-

roepen, u als een dommen baas, die niet cijferen kon, aan anderen afschilderden. Zij spraken wellicht waarheid, en toch was die waarheid in hun mond ongepast. Om u zelven niet weg te cijferen en tot nul te maken, raad ik u aan wat meer aan de klanten, wat minder aan de kranten te denken. Veeg eerst het stof uit uw eigen winkel vóór gij u met den grooten winkel van het Land bemoeit. Pas maar op dat uwe nering toeneemt vóór en aleer alle soldaten te huis keeren. Dan komen er nog meer schoenmakers, en de spoeling wordt nog dunner. Gaat gij voort met land en stad te regeren, dan zult gij zelf weldra uw land op muilen moeten doorsukkelen. Gij zult van hooge en lage belastingen volstrekt geen last hebben, want gij staat onder de insolvente posten. Wat uwe vrouw aangaat, beveel keuken en wasch aan hare ijverige zorg, dat is een ministerie waar vrouwlief op hare plaats is. Ik kon u meer zeggen, maar mijn geduld is ten einde. Waart gij hier gekomen om, als hulpbehoevend *handwerksman*, over uwe schoenmakerij te spreken, 'k zou u nog langer, ware 't noodig, hebben aangehoord en ten beste geraden. Nu heb ik geen anderen en beteren raad dan dezen: *Schoenmaker houd u bij uwe leest.*

W. H. SURINGAR, *Armen en Rijken.*

8260 in 7th - 4 by 12 1/2' 24" - 17h -
 16h 20

1000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

2000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 4000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 8000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

4000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

1000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

5 1/2

2000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 4000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 8000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

1000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

6 1/2

2000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 4000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 8000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 10000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 12000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 14000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 16000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 18000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2
 20000000 1/2 by 1000000 1/2 by 1000000 1/2

10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

7. 10-20

10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

8. 10-20

10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2
 10-20 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

Kulo 1/2

[illegible]

1. E. 2. 3. 4. 5.

Bij de vorenstaande oefeningen zal men opgemerkt hebben, dat nu en dan, behalve van de aangegeven verkortingsmiddelen, gebruik is gemaakt van enkele nieuwe verbindingen en teekens; zoo mede, dat soms voor een zelfde woord of woordengroep verschillende schrijfwijzen zijn gebezigd. Men schrijve dit niet toe aan achteloosheid of toeval. Het snelschrift heeft — wat een leek niet zou vermoeden, — ook deze eigenaardigheid met gewoon schrift gemeen, dat naarmate men zich langer daarvan bedient, de woordteekens gaandeweg een vasteren vorm, een meer kenmerkend karakter aannemen: ook de snelschrijver heeft *een eigen hand*; niemand die dit beter opmerkt dan hijzelf. Hij zal, om een voorbeeld te noemen, op zijne wijze de kromming geven aan het teeken voor *t—ch*; eene kromming, die ver genoeg afwijkt van die voor het *t—g*-teeken, doch ook al weer niet meer

OK ~ " ~ en OK ~ " ~ at hy ~ " ~ OK ~ " ~
 OK ~ " ~ 28

en OK ~ " ~

10 ~ " ~ OK ~ " ~

OK ~ " ~ en OK ~ " ~ at hy ~ " ~ OK ~ " ~
 OK ~ " ~ 28

OK ~ " ~ en OK ~ " ~ at hy ~ " ~ OK ~ " ~
 OK ~ " ~ 28

nCoo, d'2h 673gh-ely-ko wC6v
 n-Plolh24, m24 2 CE-ah22.8'W9k
 mWl(6742-fro2D1~Vh(6ob'7.
 3D62-2'W 60N22r44h2g7V6m22
 6p6E-44x, 22o-6ob67ghE, 1

1.E2fo2n-2

Bij de vorenstaande oefeningen zal men opge-
 merkt hebben, dat nu en dan, behalve van de
 aangegeven verkortingsmiddelen, gebruik is gemaakt
 van enkele nieuwe verbindingen en teekens; zoo
 mede, dat soms voor een zelfde woord of woorden-
 groep verschillende schrijfwijzen zijn gebezigd. Men
 schrijve dit niet toe aan achteloosheid of toeval.
 Het snelschrift heeft — wat een leek niet zou ver-
 moeden, — ook deze eigenaardigheid met gewoon
 schrift gemeen, dat naarmate men zich langer daarvan
 bedient, de woordteekens gaandeweg een vasteren
 vorm, een meer kenmerkend karakter aannemen:
 ook de snelschrijver heeft *een eigen hand*; nie-
 mand die dit beter opmerkt dan hijzelf. Hij zal,
 om een voorbeeld te noemen, op zijne wijze
 de kromming geven aan het teeken voor *t—ch*;
 eene kromming, die ver genoeg afwijkt van die
 voor het *t—g*-teeken, doch ook al weer niet meer

dan volstrekt noodig. Binnen de engst mogelijke grenzen zoekt hij op gelijke wijze, bij analogie, duidelijk onderkenbare teekens voor *ns* en *ts*, voor *ft*, *ft—tg*; kortom voor allerlei verbindingen „buiten het boekje.” Volgens de regels van het snelschrift, maar toch ook weer geheel naar zijne inzichten, naar 't hem het best handt, schrijft hij zijne woordteekens.

Wij hebben gemeend, deze eigenaardigheid niet kunstmatig te moeten verhelen, ons eigen schrift geen geweld te moeten aandoen. Altijd binnen zekere grenzen. Want, al aarzelden wij niet, den beoefenaar van het snelschrift den weg te wijzen, die leidt tot het einddoel; wij laten hem daarom niet los. Vandaar dat men in de oefeningen, naast de stoutste verkortingen met behulp van nog niet vastgestelde teekens en schrijfwijzen, soms kort na elkander, voor 't zelfde woord geheel verschillende woordteekens vindt. De leerling moge daar kiezen, hoe hij, met inachtneming van de regels van het snelschrift, het liefst de woorden schrijft.

Het is op die wijze, meenden wij, dat men het best de grondstelling van het snelschrift in zich zal opnemen en leeren toepassen, dat daarbij niet alleen elke spelling, maar ook — wat eerst te dezer plaatse mocht worden gezegd — elke schrijfwijze geoorloofd is, zoolang de leesbaarheid daaronder niet lijdt.

Daartoe ook strekke ten slotte de navolgende

VERHANDELING OVER HET GEZOND VERSTAND.

DOOR J. H. VAN DER PALM.

(ORATORISCHE WERKEN, 3e DEEL.)

by J. H.

De eerste deelen van het gezond verstand
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn. De tweede deelen
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn.

De derde deelen van het gezond verstand
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn. De vierde deelen
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn.

De vijfde deelen van het gezond verstand
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn. De zesde deelen
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn.

De zevende deelen van het gezond verstand
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn. De achtste deelen
is de kennis van de menschen en de dingen
die om ons heen zijn.

1894-1900 at 4/1000 and 2/1000 and 1/1000
 1901-1902 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1903-1904 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1905-1906 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1907-1908 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1909-1910 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000

1911-1912 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1913-1914 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1915-1916 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1917-1918 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1919-1920 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1921-1922 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000

1923-1924 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1925-1926 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1927-1928 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1929-1930 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1931-1932 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1933-1934 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000

1935-1936 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1937-1938 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1939-1940 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1941-1942 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1943-1944 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1945-1946 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000

1947-1948 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1949-1950 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1951-1952 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1953-1954 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1955-1956 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000
 1957-1958 at 1/1000 and 1/1000 and 1/1000

[illegible]

1. De eerste afdeeling van de
 2. De tweede afdeeling van de
 3. De derde afdeeling van de
 4. De vierde afdeeling van de
 5. De vijfde afdeeling van de

1. De eerste afdeeling van de
 2. De tweede afdeeling van de
 3. De derde afdeeling van de
 4. De vierde afdeeling van de
 5. De vijfde afdeeling van de
 6. De zesde afdeeling van de
 7. De zevende afdeeling van de
 8. De achtste afdeeling van de
 9. De negende afdeeling van de
 10. De tiende afdeeling van de

Zoo ongeveer zal een ervaren snelschrijver de verhandeling in schrift brengen.

Bij de beoordeeling van de leesbaarheid mag niet uit het oog worden verloren, dat het geschrevene moet worden verondersteld, al schrijvende te zijn gehoord, gelezen of gedacht. Bij het herlezen komt dus allicht, zoo noodig, het geheugen te hulp.

Dan, wij zeiden het reeds, de snelschrijver heeft zijn eigen hand. Voor een groot aantal

letter- en woordteekens heeft hij, door de kracht der gewoonte, vaste schrijfwijzen aangenomen, die anderen misschien aanvankelijk vreemd toeschijnen, maar waarvan hij met een oogopslag de beteekenis herkent. Zoo ook vindt men bij ons, in vorenstaande proeve, tal van oogenschijnlijk moeilijke leesbare teekens: voor *ns* en *ts* of *tz* een teeken met lusvorm; voor het woordje *de*, vooral bij verbindingen, het tweevoudige *e*-teeken; voor *dus* het *s*-teeken, benedenwaarts gebogen; voor de eindletters *ift* de steil opwaarts getrokken *t*. Wij gingen nog verder: het woord *duisternis* werd op de beginletter verkort onder bijvoeging van een klein, hooger geplaatst *s*-teeken; *onkundig* daarentegen werd aangeduid door *on* met het daaronder geplaatst teeken voor *g*; zelfs bleef van de uitdrukking „Mijne Heeren!” een paar maal alleen het leesteeiken behouden. Zóó werd op allerlei wijze te gemoet gekomen aan het onderstelde gemis aan den noodigen tijd, om de woorden volledig volgens de regels van het stelsel te schrijven. Wie evenwel de verhandeling goed heeft beoefend, weet bij ervaring, hoe spoedig zelfs de oningewijde met al zulke schrijfwijzen vertrouwd raakt. Hoe veel te meer dan hij, die gewoon is zich daarvan te bedienen!

Overigens, wie zich niet sterk gevoelt, wage zich niet buiten de grenzen van het stelsel; tenzij *onder ons persoonlijk geleide*.

Bij HUGO SURINGAR te Leeuwarden en
verder bij alle boekhandelaren:

J. KUYPER, Nederland, zijne provinciën en koloniën. Land
en volk beschreven. 2e druk f 2.20

FRIESLAND EN DE FRIEZEN; door Mr. A. J. ANDREAE,
Mr. J. G. v. BLOM J. Gz., G. COLMJon, WALING
DIJKSTRA, D. HANSMA, H. DE JONG, M. E. v. D. MEULEN,
S. K. SIJMA, JOHAN WINKLER en anderen. 346 bladz.,
met plaatjes, in linnen bandje f 1.90

J. F. JANSSEN, Ontdekkingsreizen in de woonkamer. Met
plaatjes. 2e druk f 0.25

THEODORE PARKER, De godsdienst in het leven. Naar
het engelsch door B. W. COLENBRANDER. Met portret;
2 deelen. f 3.60 Gebonden. f 3.90

A. DES AMORIE V. D. HOEVEN Jr., Nagelaten Leerre-
denen. 4e druk f 1.80

J. J. L. TEN KATE, Correggio. Treurspel, naar het deensch
van A. OEHLenschLEGER f 1.90

LARIVE, De kunst van declameeren f 1.25

FRANS TINARLO, Knutselwerk. Elf schetsen . . f 1.80

W. H. SURINGAR, Armen en rijken. Vier bladen uit het
levensboek van den menschenkenner . . . f 0.40

J. H. VAN DER PALM, Oratorische werken. Redevoeringen
en verhandelingen. 5 deelen. Ieder deel afzonderlijk
ingenaaid f 1.50

In het derde deel, behalve de *Verhandeling over het
gezond verstand*, ook: Over den koran. Ter nagedach-
tenis van Borger. Over het versmiden of veronachtzamen
van de regelen der kunst. Over het middelmatige.
Mijne herinneringen aan Bellamy. Het vierde eeuwfeest
van de uitvinding der boekdrukkunst.

Bij HUGO SURINGAR te Leeuwarden en verder bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

Prof. J. BOSSCHA, Nêerland's heldendaden te land, van de vroegste tijden af tot in onze dagen. Nieuwe geheel herziene en verbeterde uitgave. Met plans en kaarten. In 39 wekelijksche afleveringen, ieder à 40 Cents.

Bosscha's werk is een monument van onzen nationalen roem en mag aan niemand vreemd blijven, die genoeg vindt in onze Vaderlandsche Historie.
De Roo VAN ALDERWERELT.

Prof. T. ROORDA, Handleiding tot het onderwijs in de zinsontleding bij het lager onderwijs. Tweede druk f 0.40

Mr. A. VAN HALMAEL, Bijdragen tot de geschiedenis van het tooneel, de tooneelspeelkunst en de tooneelspelers in Nederland f 1.20

FRITS REUTER, en wat nog in zijn schrijftafel lag. Nagegelen en verspreide stukken: Het verjaarfêest der gravin. -- Brieven van den ouden heer Bräsig. -- Vroegste geschiedenis van Mekkenburg en nog wat meer, vertaald door A. G. -- Twee gedichten van het oorlogsjaar 1870, vertaald door Dr. E. LAURILLARD. Twee deelen f 3.90

Prof. J. KANT, De kracht van den wil in het beheerschen van ziekelijke aandoeningen. Naar den achtsten druk uit het Hoogduitsch vertaald. -- Met aantekeningen van G. W. HUFELAND, derde druk f 0.30

UIT FANNY FERN, door Cd. BUSKEN HUËT. Zestig schetsen f 1.60

Prof. VAN DER PALM, Oratorische werken. Vijf deelen in twee banden

TOLLENS, Gezamenlijke dichtwerken. Vo

U. B. U
AS
37

Prof. ABm. DES AMORIE VAN DER I

bij de onthulling van het ruiter-stan

Willem den Eersten f 0.15